

Værdighed i ældreplejen

Ældremilliarder og værdighedspuljer kan gøre meget, men vi glemmer, at værdighed ligger i øjnene, der ser.

Af Jacob Birkler, klinisk etiker, ph.d. og fhv. formand for Det Ethiske Råd

Politikere har aldrig haft så meget fokus på ældre. Men præmissen synes at være, at hvis vi giver ældreområdet en milliard kr., så øger vi værdigheden. Men sådan hænger det ikke nødvendigvis sammen. Der kommer ikke værdighed ud af en pose penge. Selvfølgelig har det betydning, om der er råd til en eller to nattevagter, og om den ældre kommer i bad hver dag eller hver uge. Men værdighed handler i høj grad også om etiske prioriteringer, og hvordan politikere, personale og pårørende ser og går til den ældre - som et menneske eller som en opgave? Ser man blot en opgave, åbnes der for en forræelse, hvor svigt er en mulighed. Det handler om at finde blik for hver enkelt ældre og for, hvordan vi hjælper bedst i livet.

» Der bør fokuseres på det levede liv for netop at skabe plads til liv. «

Pleje eller liv – hvor har vi fokus?

Der er grund til at gentænke ældreplejen. Fokus er skævt, og vi er på vej i den forkerte retning. Hvis man som ældre borger eksempelvis har behov for hjælp eller pleje, bliver indsatsen defineret ud fra denne pleje. Man visiteres til hjemmepleje eller plejehjem. Der bør omvendt fokuseres på ældres liv og livet i hjemmet. Det kan ske ud fra den profession den ældre har haft eller de relationer, man har dyrket. Det kan være bundet til natur, kultur, seksualitet, etnicitet osv. Det kan være boliger med dyr eller boliger knyttet til forskellige institutioner med børn og unge. Der bør fokuseres på det levede liv for netop at skabe plads til liv. Det er let at forse sig på ældrepleje uden at se ældrelivet. Den vigtigste opgave er at se, hvad der for den enkelte har værdi og giver mening.

Man kan indvende, at mange ældre er fysisk svækkede eller udfordret af eksempelvis demens. Men pointen er præcis den samme. Selvom den ældre har mistet sproget eller førligheden, er det vores indsigts i det liv, der er, der bør forme indsatsen i det liv, der leves nu og her. Hvis vi alene møder en plejeopgave, bliver mennesket en byrde. Hvis vi derimod møder et menneske med en baggrund, historie og fortælling kan vi handle som et medmenneske.

Der tales så meget om, at ældre skal blive »længst muligt i eget hjem«. Men når en ældre borger flytter ind på et ældrecenter, skulle det jo også gerne være et hjem. Personalet bør f.eks. altid banke på, før de går ind - også til den demente beboer, som måske hverken kan høre, at der bliver banket på eller sige »kom ind«. For ved altid først at banke på, minder man sig selv om, at man nu går ind i et privat hjem med den respekt, som det kræver. Det er et menneske, der har levet mange år – måske haft børn, hjem, arbejde og i hvert fald erfaringer. Det er ikke bare én, som skal laves og skiftes.

» Kort sagt overvåger vi for meget og våger for lidt. «

Hvem har sæler som kæledyr?

I dag er hjælpen struktureret og plejen teknisk optimeret. Det er der ikke i sig selv noget galt med. Men fokus er skævt. Der fokuseres eksempelvis på, hvordan robotsælen til borgere med demens har en fantastisk effekt og mindre på, hvordan ingen har levet med en sæl som kæledyr. Der udvikles spiseroboter, som er designet ud fra en hjælp til at spise. Men for nogle er det vigtigere at have nogen at spise med. Der fokuseres på, hvordan en GPS kan sikre, at borgere med demens ikke ender i grøftkanten, men vi glemmer det værdifulde i, at nogen følger med på vej. Kort sagt overvåger vi for meget og våger for lidt. Elektronisk kan vi overvåge, men kun mennesker kan våge. Med overvågning overser vi let det, som har værdi for den enkelte, hvor det at våge handler om et vågent blik for det menneske, som har det svært.

I dag fokuseres der på intelligente gulve, som kan overvåge ældre, i stedet for et blik for den person, det handler om. Der fokuseres på intelligente bleer, der kan registrere, hvor meget den er fyldt (og med hvad) i stedet for at ledsage den ældre på toilettet. På den måde har vi fået bleansvarlige i stedet for, at nogle er ansvarlige for Søren og Marie. Det går ofte langsomt med at skifte bleen, men hurtigt med at finde hjertestarteren, hvis man får et hjertestop. Således har vi skabt en ubalance mellem før-

stehjælp og næstehjælp. Vi er blevet gode til at forlænge livet, men knap så gode til at hjælpe i det liv, som er. Næstehjælp handler om et blik for den ældres liv og derudfra hjælpe i ældrelivet.

» Konklusionen er klar: livet skal leves hele livet. «

Det handler om optik

Vi bør flytte fokus fra ældrepleje til ældreliv. I dag går man til den ældre ud fra en visiteret ret til hjælp og pleje. Ældre er på den måde blevet et tilgangspunkt. Men ældre bør altid være et udgangspunkt, dvs. et punkt jeg går fra med en forståelse for den hjælp, som er vigtig her. På den måde skal man ikke blot visiteres ud fra plejen, men ud fra det liv, man lever.

Konklusionen er klar: livet skal leves hele livet. Så fokus bør ændres. Det handler ikke altid om flere penge, men også om hvor vi vælger at fokusere. Det handler om, at vi fokuserer på livet og ikke bare plejen i det liv, som er. Det handler ikke bare om nye tekniske redskaber til vores dygtige hjælpere og assistenter, det handler primært om at give plads til de menneskelige egenskaber. Det handler om, at vi ikke blot tilbyder pleje og hjælp, men giver plads til livet, hele livet. Etik angår vores optik. Værdighed handler derfor om at have blik for den ældre.

Jacob Birkler har netop udgivet boget Etik i ældreplejen, som kan købes på Forlaget Munksgaard.

Læs mere om emnet hos Ældreministeriet.

